

Co kształtuje podejście społeczeństw do łowiectwa?

Anna Wierzbicka, Maciej Skorupski

Abstrakt. W Polsce obserwujemy niską akceptację społeczną dla działań myśliwych. W wielu krajach cywilizacji zachodniej myśliwi są akceptowani, a ich działania nie spotykają się ze sprzeciwem społecznym. Na podstawie artykułów naukowych z lat 2001-2016 staraliśmy się zidentyfikować od jakich czynników społecznych i środowiskowych uzależnione jest nastawienie do myśliwych. W krajach europejskich i Ameryce Północnej pozytywny wpływ na nastawienie do łowiectwa mają: powszechność myślistwa, znajomość z myśliwym, spożywanie dziczyzny oraz przekonanie respondentów, iż myśliwy w sposób zrównoważony zarządza populacjami dzikich zwierząt chroniąc ludzi przed chorobami, wypadkami komunikacyjnymi i szkodami w uprawach rolnych i pogłowiu zwierząt gospodarskich.

Słowa kluczowe: nastawienie społeczne do łowiectwa, dziczyzna, szkody komunikacyjne, szkody łowieckie

Abstract. What shapes public attitude toward hunting? In Poland, we observe a low public acceptance for the activities of hunters. In many countries of Western civilization hunters are accepted and their actions do not meet with opposition. Based on scientific articles from the years 2001-2016, we tried to identify which social and environmental factors the public attitude toward hunters depends on. In European and North American countries a positive impact on public attitudes toward hunting is created through: common experience of hunting, friends who hunt, eating venison and respondents' conviction that the hunter sustainably managed populations of wild animals to protect people against diseases, deer-vehicle collisions and agricultural damages.

Key words: public attitude toward hunting, venison, deer-vehicle collisions, agricultural damages

Wstęp

Od jakiegoś czasu obserwujemy wzrost negatywnych emocji w stosunku do myśliwych w Polsce. Osoby z różnych środowisk (anarchiści, aktywiści ruchów ekologicznych, część naukowców) podejmują różnorodne akcje przeciw myśliwym. Od petycji (<http://petycja.pracownia.org.pl/petycja/nie-dla-rzeczpospolitej-myśliwskiej>), przez grupy społecznościowe na portalu Facebook (np. https://www.facebook.com/pg/Poznaniacy-Przeciwko-My%C5%9Blwym-904637379583425/about/?ref=page_internal) po akcje blokowania polowań i happeningi (<http://www.federacja-anarchistyczna.pl/index.php/artykuly/dzialania-fa/wiel>

kopolskie/item/1038-dziewicza-gora-stop-polowaniom, <http://www.federacja-anarchistyczna.pl/index.php/artykuly/dzialania-fa/wielkopolskie/item/1055-pozna%C5%84happening-na-targach-my%C5%9Blistwa-i-strzelectwa>). Badania opinii społecznej pokazują, że Polacy wiedzą niewiele na temat myślistwa i niewielu akceptuje je w obecnej formie (Bialik 2015). Dla wielu osób w naszym kraju myśliwy jest przeciwieństwem osoby dbającej o równowagę ekologiczną środowiska naturalnego oraz wrogiem ekologa i osoby zajmującej się ochroną przyrody.

Czy takie nastawienie jest charakterystyczne dla innych krajów naszego kręgu kulturowego? Co kształtuje podejście do łowiectwa społeczeństw kultury zachodniej? Jak można poprawić wizerunek myśliwego w oczach Polaków?

Metodyka

Podjęliśmy próbę znalezienia odpowiedzi na powyższe pytania na podstawie przeglądu literatury naukowej. Wyszukując artykuły do analizy posłużyliśmy się wyszukiwarkami naukowymi: Web of Science, EBSCO, ScienceDirect, Google Scholar, co pozwoliło na wyszukiwanie wśród renomowanych czasopism naukowych. Słowa kluczowe to nastawienie społeczeństwa do łowiectwa (public attitude toward hunting/hunters). Pod uwagę wzięliśmy artykuły w języku angielskim, na podstawie badań na reprezentatywnej próbie respondentów, opublikowane po roku 2000. Zawężaliśmy obszar poszukiwań do Europy i Ameryki Północnej ze względu na podobieństwo historyczne, kulturowe i cywilizacyjne do Polski.

Analizie poddaliśmy 20 artykułów naukowych i raportów z lat 2001-2016. Dotyczyły one Stanów Zjednoczonych (11 pozycji), Kanady (2), krajów skandynawskich (5), Wielkiej Brytanii (1) i Holandii (1). Nie znaleźliśmy żadnych artykułów odnoszących się do Francji, a badania dotyczące Niemiec pochodziły z 1993 roku. Jest to wynik na tyle zaskakujący, iż wielu polskim myśliwym wyżej wymienione kraje wydają się miejscami, gdzie myśliwi cieszą się poważaniem. W krajach, z których pochodziły badania, akceptacja dla myślistwa jest wysoka, np. w Stanach Zjednoczonych 74% respondentów akceptuje łowiectwo (NSSF 2011), w Szwecji 87% populacji ma pozytywne nastawienie do myśliwych (http://www.face.eu/sites/default/files/attachments/hunting_and_wildlife_management_i_sweden_2014-04-10_.pdf).

W analizowanych pracach badawczych autorzy sprawdzali zależność pomiędzy stosunkiem respondentów do myśliwych a ich: płcią, wiekiem, miejscem zamieszkania (miasto, wieś), pochodzeniem (długość mieszkania w mieście i na wsi), znajomością z myśliwym lub jej brakiem, obecnością dziczyzny w diecie, ilością wypadków komunikacyjnych z udziałem jeleniowatych w najbliższej okolicy, poczuciem zagrożenia ze strony drapieżników, poczuciem zagrożenia chorobami odzwierzęcymi ze strony dzikich zwierząt, stosunkiem do turystyki myśliwskiej, jako elementu gospodarki lokalnej, przykładaniem wagi do zachowania lokalnej bioróżnorodności oraz szkód powodowanych przez zwierzynę na polach i w ogrodach ankietowanych.

Sylwetka osoby akceptującej łowiectwo

Kim jest osoba akceptująca łowiectwo? Najczęściej jest to mężczyzna, wiek nie ma tu znaczenia (Butler i in. 2003, MacKay i Campbell 2004, Ljung i in. 2012, Sijtsma i in. 2012), mieszkający na wsi dłużej niż 10 lat (Butler i in. 2003, MacKay i Campbell 2004, Heberlein i Ericsson 2005, Peterson i in. 2006, Ljung i in. 2012, Sijtsma i in. 2012, Gangaas i in. 2013, Ljung i in. 2015), któremu najbliższe jest użyteczne podejście do życia (czyli osoba uważająca, że przyroda powinna być wykorzystywana w sposób zrównoważony dla dobra ludzi) (Ericsson i Heberlein 2002, Butler i in. 2003, Sijtsma i in. 2012, Johnson i Horowitz 2014). Osoba akceptująca łowiectwo najczęściej zna osobiście przynajmniej jednego myśliwego (Ljung i in. 2012, Ljung i in. 2015) i była w swoim życiu, choć raz, na polowaniu (MacKay i Campbell 2004, Ljung i in. 2012, Gangaas i in. 2013, Ljung i in. 2015). Łowiectwo akceptują też osoby, które spożywają dziczyznę, niezależnie czy otrzymują to mięso od kogoś znajomego czy kupują je w sklepie (Butler i in. 2003, Ljung i in. 2012, Ljung i in. 2015).

Co zwiększa akceptację dla łowiectwa?

Przedmiotem zainteresowania wielu badaczy było także w jakich sytuacjach zwiększa się akceptacja dla działań myśliwych. Społeczeństwa, tak europejskie jak i z Ameryki Północnej, są w stanie zaakceptować odstrzał zwierząt gdy postrzegają zgryzanie jako szkodę dla bioróżnorodności terenów chronionych (Campbell i MacKay 2004, Johnson i Horowitz 2013) lub jako szkodę gospodarczą na polach lub w ogrodach (Coluccy i in. 2001, Storm i in. 2007, Sijtsma i in. 2012). Akceptacja dla działań myśliwych rośnie w sytuacjach, gdy dzikie zwierzęta są postrzegane przez ankietowanych jako zagrożenie dla ludzi. Gdy jest to bezpośrednio zagrożenie życia i zdrowia, np. przez dziki (Goulding i Roper 2002) czy drapieżniki (kocoty, wilki) (Sponarski i in. 2015), jak i w sytuacji zagrożenia chorobami odzwierzęcymi (Peterson i in. 2006) oraz w związku z wypadkami drogowymi (Storm i in. 2007).

Jednak łowiectwo i myślistwo nie są akceptowane w analizowanych krajach bezkrytycznie. W Kanadzie i Szwecji respondenci nie akceptują polowania sportowego, jedynie dla trofeum (MacKay i Campbell 2004, Ljung i in. 2015). W Ameryce Północnej akceptowany jest model łowiectwa który jest sposobem na zarządzanie populacjami dzikich zwierząt (wildlife management) i utrzymanie ich w równowadze (Whittaker i in. 2001, Campbell i MacKay 2003, Storm i in. 2007, Organ i in. 2010, 2012). Łowiectwo jest też postrzegane jako sposób na zdobycie zdrowego pożywienia (Butler i in. 2003), jako produkt turystyczny przynoszący korzyści ekonomiczne społeczności lokalnej (MacKay i Campbell 2004) oraz jako sposób na zachowanie bezpieczeństwa sanitarnego pod warunkiem, że jest poparte badaniami naukowymi i prowadzone przez jednostki rządowe (Peterson i in. 2006).

Akceptacja społeczna jest największa w społeczeństwach, w których myśliwi stanowią sporą jego część, np.: w Stanach Zjednoczonych 13% ankietowanych polowało w roku poprzedzającym badanie (NSSF 2011, Allen i in. 2013), a w Szwecji 3,3% mieszkańców jest zarejestrowana jako myśliwi (http://www.face.eu/sites/default/files/sweden_en.pdf). Dla porównania myśliwi stanowią ok. 0,3% społeczeństwa polskiego (Bialik 2015).

Warto przypominać szerokiej publiczności osoby, które są darzone szacunkiem, a które łączyły lub łączą pasję łowiecką z działalnością dla dobra przyrody i społeczeństwa, takich jak Aldo Leopold. Ten leśnik i myśliwy jest dla Amerykanów nie tylko autorem pierwszego podręcznika do łowiectwa, ale także jedną z najważniejszych osób, które położyły podwaliny pod nowoczesną, czynną ochronę przyrody (Herbelein 2012, <https://www.aldoleopold.org/>) i twórcę land ethic (Leopold 2004). Dzięki Aldo Leopoldowi i jego dziedzictwu, kontynuowanemu i kultywowanemu przez fundację jego imienia, w Stanach Zjednoczonych łowiectwo jest uważane za narzędzie ochrony przyrody, a nie działanie stojące w opozycji do niego.

Podsumowanie

Z przedstawionej kwereudy literatury wynika kilka wskazówek, które mogą pomóc osobom pracującym nad polepszeniem wizerunku myśliwego w oczach społeczeństwa polskiego. Aby zwiększyć akceptację dla myśliwych można by:

- spowodować (przez zmiany w prawie, zmiany zasad przyjmowania do PZŁ), aby liczba myśliwych była dużo wyższa niż obecnie,
- spowodować, by dziczyzna była produktem spożywczym ogólnodostępnym (tak pod względem podaży w sklepach, jak i ceny),
- budować wizerunek myśliwego jako ekologa-praktyka, który działa dla dobra społeczności lokalnej chroniący przed: atakami dzików, szkodami na plonach, wypadkami komunikacyjnymi z udziałem zwierząt, w świetle zrównoważonego rozwoju,
- tłumaczyć działania myśliwych w świetle najnowszych osiągnięć naukowych i podparć wypowiedziami naukowców-ekspertów.

Literatura

- Allen T., Southwick R., Howlet D. 2013. Hunting In America: An Economic Force for Conservation. Report funded by the National Shooting Sports Foundation (NSSF) and the Association of Fish and Wildlife Agencies (AFWA). Newtown, USA.
- Balik B. 2015 Społeczne postrzeganie łowiectwa w Polsce i Europie W: Gil W. (red.). Łowiectwo w zrównoważonej gospodarce leśnej. Zimowa Szkoła Leśna przy Instytucie Badawczym Leśnictwa VII Sesja, Sękocin Stary, 17-19 marca 2015: 246-258.
- Butler J.S., Shanahan J., Decker D.J. 2003. Public Attitudes toward Wildlife Are Changing: A Trend Analysis of New York Residents. *Wildl. Soc. Bull.* 31(4): 1027-1036.
- Campbell J.M., MacKay K.J. 2003. Attitudinal and Normative Influences on Support for Hunting as a Wildlife Management Strategy. *Hum. Dimens. Wildl.* 8 (3): 181-197.
- Coluccy J.N., Drobney R.D., Graber D.A., Sheriff S.L., Witter D.J. 2001. Attitudes of Central Missouri Residents Toward Local Giant Canada Geese and Management Alternatives. *Wildl. Soc. Bull.* 29: 116-123.
- Ericsson G., Heberlein T.A. 2002. "Jägare talar naturens språk" (Hunters Speak Nature's Language): A Comparison of Outdoor Activities And Attitudes Toward Wildlife Among Swedish Hunters and the General Public. *Z. Jagdwiss.* 48, Supplement: 301-308.

- Gangaas K.E., Kaltenborn B.P., Andreassen H.P. 2013. Geo-Spatial Aspects of Acceptance of Illegal Hunting of Large Carnivores in Scandinavia. PLOS one: <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0068849>
- Goulding M.J., Roper T.J. 2002. Press Responses to the Presence of Free-living Wild Boar (*Sus scrofa*) in Southern England. Mammal Rev. 32(4): 272-282.
- Heberlein T.A. 2012. Navigating Environmental Attitudes. Oxford University Press.
- Heberlein T.A., Ericsson G. 2005. Ties to the Countryside: Accounting for Urbanites Attitudes toward Hunting, Wolves, and Wildlife. Hum. Dimens. Wildl. 10: 213-227. DOI: 10.1080/10871200591003454
- Johnson B.B., Leah S. Horowitz L.S. 2014. Beliefs about Ecological Impacts Predict Deer Acceptance Capacity and Hunting Support. Soc. Nat. Resour. 27(9): 915-930. DOI: 10.1080/08941920.2014.905887
- Leopold A. 2004. Zapiski z piaszczystej krainy. Pracownia na Rzecz Wszystkich Istot, Bystre.
- Ljung P.E., Riley S.J., Heberlein T.A., Ericsson G. 2012. Eat Prey and Love: Game-meat Consumption and Attitudes toward Hunting. Wildl. Soc. Bull. 36 (4): 669-675.
- Ljung P.E., Riley S.J., Ericsson G. 2015. Game Meat Consumption Feeds Urban Support of Traditional Use of Natural Resources. Soc. Nat. Resour. 28: 657-669.
- MacKay K.J., Campbell J.M. 2004. An Examination of Attitudes toward Hunting as a Tourism Product. Tourism Management 25 (5): 443-452.
- NSSF. 2011. Americans Attitudes Toward Hunting, Fishing and Target Shooting 2011 (National Trends Included). National Shooting Sports Foundation. Newtown, USA.
- Organ J.F., Mahoney S.P., Geist V. 2010. Born in the Hands of Hunters. The North American Model of Wildlife Conservation. The Wildlife Professional: 22-27.
- Organ J.F., Geist V., Mahoney S.P., Williams S., Krausman P.R., Batcheller G.R., Decker T.A., Carmichael R., Nanjappa P., Regan R., Medellin R.A., Cantu R., McCabe R.E., Craven S., Vecellio G.M., Decker D.J. 2012. The North American Model of Wildlife Conservation. The Wildlife Society Technical Review. The Wildlife Society, Bethesda, Maryland, USA.
- Peterson M.N., Mertig A.G., Liu J. 2006. Effects of Zoonotic Disease Attributes on Public Attitudes Towards Wildlife Management. J. Wildl. Manage. 70(6): 1746-1753.
- Sijtsma M.T.J., Vaske J.J., Jacobs M.H. 2012. Acceptability of Lethal Control of Wildlife that Damage Agriculture in the Netherlands. Soc. Nat. Resour. 25:1308-1323.
- Sponarski C.C., Vaske J.J., Bath A.J. 2015. The Role of Cognitions and Emotions in Human–Coyote Interactions . Hum. Dimens. Wildl. 00:1-17. DOI: 10.1080/10871209.2015.1010756.
- Storm D.J., Nielson C.K., Shauber E.M. Woolf A. 2007. Deer–human Conflict and Hunter Access in an Exurban Landscape. Human–Wildlife Conflicts 1 (1): 53-59.
- Whittaker D., Manfredo M.J., Fix P.J., Sinnott R., Miller S.A., Vaske J.J. 2001. Understanding Beliefs and Attitudes about an Urban Wildlife Hunt near Anchorage, Alaska. Wildl. Soc. Bull. 29 (4): 1114-1124.

<http://petycja.pracownia.org.pl/petycja/nie-dla-rzeczpospolitej-mysliwskiej> – dostęp na dzień 29.12.2016

<https://www.aldoleopold.org/> – dostęp na dzień 29.12.2016

https://www.facebook.com/pg/Poznaniacy-Przeciwko-My%C5%9Bliwym-904637379583425/about/?ref=page_internal – dostęp na dzień 29.12.2016

http://www.face.eu/sites/default/files/attachments/hunting_and_wildlife_management_i_sweden_2014-04-10_.pdf – dostęp na dzień 29.12.2016

http://www.face.eu/sites/default/files/sweden_en.pdf – dostęp na dzień 29.12.2016

<http://www.federacja-anarchistyczna.pl/index.php/artykuly/dzialania-fa/wielkopolskie/item/1038-dziewicza-gora-stop-polowaniom> – dostęp na dzień 29.12.2016

<http://www.federacja-anarchistyczna.pl/index.php/artykuly/dzialania-fa/wielkopolskie/item/1055-pozna%C5%84happening-na-targach-my%C5%9Blistwa-i-strzelectwa> – dostęp na dzień 29.12.2016

Anna Wierzbicka, Maciej Skorupski

Katedra Łowiectwa i Ochrony Lasu,
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu,
wierzba@up.poznan.pl